

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT OF MANAGEMENT CASH FLOWS OF ENTERPRISES OF AGRARIAN SECTOR

Стаття присвячена актуальним теоретико-методичним та практичним питанням інформаційно-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємств аграрної сфери. Проаналізовано трактування поняття «грошові потоки» зарубіжними та вітчизняними науковцями. Охарактеризовано складові елементи системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками. Проаналізовано методичні підходи до аналізу грошових потоків, запропоновано напрями вдосконалення аналізу грошових потоків для підвищення ефективності управління ними.

Ключові слова: грошові потоки, інформаційно-аналітичне забезпечення, управління, метод.

Стаття посвящена актуальным теоретико-методическим и практическим вопросам информационно-аналитического обеспечения управления денежными потоками предприятий аграрной сферы. Проанализированы трактовки понятия «денежные потоки» зарубежными и отечественными учеными. Охарактеризо-

ваны составляющие элементы системы информационно-аналитического обеспечения управления денежными потоками. Проанализированы методические подходы к анализу денежных потоков, предложены направления совершенствования анализа денежных потоков для повышения эффективности управления ими.

Ключевые слова: денежные потоки, информационно-аналитическое обеспечение, управление, метод.

The article is sanctified to the problem theoretic-methodical and practical questions of the research and information providing of management cash flows on enterprises of agrarian sector. Interpretations are analyzed "cash flows" by foreign and home scientist. The making systems of the research and information providing of management cash flows are described. The methodical approaches are analyzed to the analysis of cash flows, directions of perfection of analysis of cash flow for increase of efficiency of management by them.

Key words: cash flows, informational and analytical providing, management, method.

УДК 658:631.1

Панченко О.О.

студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Чухліб А.В.

к.е.н., доцент кафедри

статистики та економічного аналізу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Постановка проблеми. Економічне зростання підприємств аграрного сектору економіки базується на підтримці його фінансової стабільності та забезпеченні максимізації показника вартості підприємства. Головним чинником формування цього показника є грошові потоки. Наявність грошей у підприємств аграрної сфери сприяє їх ефективному функціонуванню. Ефективність управління грошовими потоками підприємств залежить від якості проведеної аналітичної роботи, результати якої є підґрунтям прийняття виважених управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретико-методичні та практичні проблемні питання інформаційно-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками висвітлені в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як І.О. Бланк, В.В. Бочаров, Ю. Брігхем, В.В. Галасюк, Н.І. Климаш, Л.О. Коваленко, В.В. Ковальов, Л.О. Лігоненко, В.П. Мартиненко, Є.В. Мних, О.В. Павловська, А.М. Поддєрьогін, Л.М. Ремньова, Г.В. Савицька, О.М. Сорокіна.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємств аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Фінансово-господарська діяльність підприємств аграрного сектору супроводжується постійним рухом грошових коштів. Цей безперервний процес

окреслюється поняттям «грошовий потік». Ефективне управління грошовими потоками сприяє збалансованості надходжень та витрачання грошових коштів, оптимізації витрат шляхом правильного розподілу ресурсів, стабільному фінансовому стану, підвищенню платоспроможності та ліквідності підприємства.

В сучасних умовах господарювання особливої уваги заслуговує питання ефективного управління грошовими потоками підприємств аграрної сфери, що впливає на формування як поточних результатів діяльності суб'єкта господарювання, так і на темпи його розвитку. Управління грошовими потоками – це насамперед інструмент отримання прибутку. Ефективне управління грошовими потоками дає можливість самостійно фінансувати діяльність підприємства без залучення сторонніх організацій [6]. Основна мета управління грошовими потоками полягає в забезпеченні фінансової рівноваги аграрних підприємств завдяки збалансованості обсягів надходження та витрачання грошових коштів.

Аналіз наукової літератури свідчить про різносторонність трактувань категорії «грошовий потік» зарубіжними та вітчизняними вченими. Неоднозначність трактування категорії «грошовий потік» зумовлює необхідність її детального дослідження.

Основні положення концепції грошових потоків належать зарубіжним вченим-економістам, зокрема Л.А. Бернстайну, Ю. Брігхему, М. Бертонешу,

Р. Найту, Р.Л. Кумару. Автори трактують категорію «грошовий потік» як “cash flow”, що дослівно перекладається як «потік коштів» або «потік готівки».

Слід зауважити, що поняття «грошові потоки» в українській та англійській мовах має неоднакове смислове навантаження за колом охоплених ним понять.

Ю. Брігхем визначає грошові потоки як різницю грошових надходжень та витрат від усіх видів діяльності підприємства протягом визначеного періоду часу [2]. Дж.К. Ван Хорн під грошовим потоком розуміє безперервний процес руху грошових коштів [3].

Вітчизняні науковці не мають єдиної позиції щодо визначення сутності категорії «грошовий потік». Так, В.А. Верба та О.А. Загородній вважають, що грошовий потік підприємства є різницею між кількістю отриманих та витрачених коштів [3]. І.В. Алексєєв, П.П. Антонюк, М.К. Колісник, Л.О. Жилкіна, В.В. Сопко, О.О. Ольхович під грошовими потоками розуміють грошові кошти, що утворилися в результаті господарської діяльності у звітному періоді. Проте більшість вітчизняних вчених загалом під грошовим потоком розуміє різницю між усіма отриманими та виплаченими підприємством грошовими коштами за певний період часу, тобто грошовий потік в цьому контексті зіставляється з прибутком. Прибуток, на думку вчених, характеризує ефективність роботи підприємства та є джерелом його життєдіяльності [10]. Зростання прибутку створює фінансову основу для самофінансування підприємства, сприяє здійсненню розширеного відтворення та задоволенню соціальних і матеріальних потреб.

Таким чином, грошовий потік підприємства є різницею між доходами та витратами підприємства, а також визначається як різниця між отриманими та здійсненими платежами.

Відповідно до МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів», грошовим потоком є надходження й вибуття грошових коштів та їх еквівалентів [7].

Поняття «грошові потоки» є агрегованим, тобто включає різні види потоків, які обслуговують діяльність аграрних підприємств. В структурі звітної форми «Звіт про рух грошових коштів» закладена класифікація, що виділяє потоки від окремих видів діяльності, зокрема грошовий потік від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності.

Система інформаційно-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками містить такі елементи:

- елементи концептуальних засад;
- методичні елементи;
- організаційні елементи.

Елементами концептуальних засад є формулювання мети, завдань, об'єкта та предмета інформаційно-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками, нормативно-правова база.

Методичні елементи включають методичний інструментарій аналізу грошових потоків.

До організаційних елементів належать процес організації та проведення аналітичних розрахунків.

Складовими інформаційно-аналітичного забезпечення є поняття «інформаційно-аналітичне» та «забезпечення», які можна розглядати як окремо, так і у взаємозв'язку.

Розгляд сутності «інформаційно-аналітичне забезпечення» зумовлює необхідність визначення категорій «інформація» та «інформаційне забезпечення».

Інформація – це відомості та дані, які зберігаються в електронному вигляді або на матеріальних носіях. Відповідно до Закону України «Про інформацію» інформація – це документовані/оголошені публічно відомості щодо явищ та подій, що мають місце в суспільстві та навколишньому природному середовищі [9].

Важливою складовою загальної системи управління діяльністю підприємств аграрної сфери є управління грошовими потоками.

Процес управління грошовими потоками підприємств аграрного сектору відбувається з урахуванням принципів інформаційної достовірності, забезпеченості збалансованості, ефективності, ліквідності, основна мета яких полягає у забезпеченні фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку, що досягається шляхом забезпечення збалансованості обсягів надходжень та витрачання грошових коштів, а також їх синхронізації в часі.

Аналіз є однією з головних функцій управління грошовими потоками. Обґрунтування управлінських рішень щодо оптимізації грошових потоків підприємства потребує відповідного аналітичного забезпечення та можливості оперативного здійснення розрахунків альтернативними варіантами.

Аналіз грошових потоків є процесом дослідження результативних показників їх формування на підприємстві, встановлення рівня достатності формування коштів та ефективності їх використання, виявлення причин дефіциту/надлишку грошових коштів, джерел надходження та напрямів їх використання.

Інформаційною базою аналітичного оцінювання грошових потоків є Звіт про рух грошових коштів. Інформаційна значимість звіту полягає в тому, що він надає користувачам повну, об'єктивну, релевантну інформацію про наявність грошових коштів та зміну їх обсягу за звітний період. Додаткову інформацію отримують з Балансу та Звіту про фінансові результати.

Аналітичне дослідження здійснюється з використанням спеціальних систем та методів аналізу грошових потоків, що дають змогу отримати комплексну кількісну оцінку результатів їх багатоаспектного функціонування на підприємстві як в статистіці, так і в динаміці, а саме:

- горизонтального аналізу;
- вертикального (структурного) аналізу та його видів;

– аналізу фінансових коефіцієнтів (коефіцієнтів, що відображають рівень ліквідності грошових потоків; коефіцієнтів, що характеризують оборотність окремих активів в процесі грошового обігу підприємства; коефіцієнтів, що використовуються для оцінювання рівня ефективності грошових потоків);

– порівняльного фінансового аналізу та його видів;

– факторного аналізу.

Одним з найбільш вагомих та значущих етапів управління грошовими потоками підприємства є їх оптимізація. Оптимізація грошових потоків є процесом вжиття сукупності заходів, що сприятимуть зростанню грошових надходжень та підвищенню ефективності їх використання. Під час оптимізації грошових потоків здійснюють вибір найефективніших форм їх організації з урахуванням особливостей виробничої діяльності підприємств аграрної сфери. Об'єктом оптимізації є передбачувані грошові потоки, які можуть змінюватися в часі.

Важливим напрямом оптимізації грошових потоків аграрних підприємств є їх збалансованість у часі. Оптимізація грошових потоків у часі здійснюється з використанням методів вирівнювання та синхронізації. Вирівнювання грошових потоків дає змогу певною мірою усунути сезонність виробничого процесу з паралельною оптимізацією середніх залишків грошових коштів та підвищенням рівня абсолютної ліквідності. Оцінювання цього методу оптимізації грошових потоків здійснюється за середнім квадратичним відхиленням та коефіцієнтом варіації [1]. Середнє квадратичне відхилення відображає абсолютне відхилення окремих значень часового ряду від середнього рівня показника, коефіцієнт варіації – відносний ступінь відхилень значень ознаки часового ряду від середнього рівня показника. В процесі оптимізації ці показники повинні знижуватись.

Завдяки синхронізації грошових потоків зменшується розходження між додатним та від'ємним грошовим потоком. Оцінювання методу здійснюється за коефіцієнтом кореляції, який в процесі оптимізації повинен наближатись до одиниці, що позначатиме синхронізацію грошових потоків за часові інтервали.

Заключним етапом оптимізації грошових потоків є максимізація чистого грошового потоку, що досягається завдяки зниженню суми постійних витрат і рівня змінних витрат, проведенню ефективної податкової та цінової політики підприємства.

Задля максимізації чистого грошового потоку доцільно використовувати платіжний календар, що відображає графік попередніх платежів та графік надходжень грошових коштів протягом прогнозного періоду. Застосування календарних платежів на аграрних підприємствах дає змогу своєчасно реагувати на зміни фінансової ситуації

та приймати управлінські рішення, спрямовані на підвищення платоспроможності підприємств.

Моделювання грошових потоків забезпечує ефективність прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності їх використання.

Побудова моделі інтегральної ефективності грошових потоків базується на сукупній дії системи показників, таких як коефіцієнт ліквідності грошових потоків ($K_{лік.гп}$), коефіцієнт ефективності грошового потоку ($K_{ефект.гп}$), коефіцієнт достатності чистого грошового потоку ($K_{дост.чгп}$), коефіцієнт рентабельності чистого грошового потоку ($K_{коэф.рент.чгп}$), коефіцієнт рентабельності отриманих грошових коштів ($K_{рент.отр.гк}$), коефіцієнт рентабельності витрачених грошових коштів ($K_{рент.витр.гк}$), коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($K_{об.дз}$) [5]:

$$EGP = K_{лік.гп} \times K_{ефект.гп} \times K_{дост.чгп} \times K_{коэф.рент.чгп} \times K_{рент.отр.гк} \times K_{рент.витр.гк} \times K_{об.дз} \rightarrow \max. \quad (1)$$

Використання моделі інтегральної ефективності грошових потоків дає змогу оцінити ефективність грошових потоків та виявити вплив окремих показників на зміну рівня інтегрального показника ефективності грошових потоків.

Висновки з проведеного дослідження.

Процес фінансово-господарської діяльності підприємств аграрної сфери супроводжується рухом грошових потоків. Зарубіжні економісти під грошовими потоками розуміють потоки готівки, вітчизняні вчені економісти розглядають цю категорію в широкому сенсі.

Система управління грошовими потоками впливає на ефективність діяльності підприємств аграрного сектору та є необхідною для мінімізації витрат виробництва, раціонального використання активів, забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості підприємств. Для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання грошових потоків та стійкості фінансового стану підприємств аграрної сфери, необхідно використовувати економіко-математичні моделі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посібник. 2-ге вид. Київ: ЦУЛ, 2011. 328 с.
2. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация / пер. с англ. Москва: Финансы и статистика, 2007. 547 с.
3. Ван Хорн Дж.К. Основы управления финансами. Москва: Финансы и статистика, 2003. 800 с.
4. Верба В.А., Загородній О.А. Проектний аналіз: підручник. Київ: КНЕУ, 2000. 322 с.
5. Красова О.Ю., Карлова Н.П. Модель оптимизации денежных потоков в системе управления предприятием. Проблемы и перспективы экономики и управления: материалы Междунар. научн. конф. (г. Санкт-Петербург, апрель 2012 г.). Санкт-Петербург: Реноме, 2012. С. 181–185.

6. Литвинчук Т.В. Грошові потоки в системі управління підприємством. Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 6. С. 86–90.

7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 7 «Звіт про рух грошових коштів». URL: http://dipifr.info/lib_files/standards/ukr/standards_010109/IAS_7.pdf.

8. Нагайчук В.В. Управління грошовими потоками підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. № 1. С. 245–249.

9. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 р. № 2782-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>.

10. Стащук О.В., Хандучка А.М. Грошові потоки підприємства: суть та необхідність управління. Young Scientist. 2014. № 6. С. 45–46.

11. Харченко В.А. Система управління грошовими потоками підприємства. Формування ринкових відносин в Україні. 2011. № 1. С. 61–65.

4. Verba V.A., Zahorodnii O.A. (2000). Proektnyi analiz: pidruchnyk. K.: KNEU. (in Ukrainian)

5. Krasova O.Yu., Karlova N.P. (2012). Model' optimizatsii denezhnykh potokov v sisteme upravleniya predpriyatiem. Problemy i perspektivy ekonomiki i upravleniya. Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. (aprel' 2012 g., Sankt-Peterburg). – International Scientific and Practical Conference. Sankt-Peterburg. P. 181–185. (in Russian)

6. Lytvynchuk T.V. (2014). Hroshovi potoky v systemi upravlinnia pidpriemstvom. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. No 6, pp. 86–90. (in Ukrainian)

7. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku (MSBO) 7 "Zvit pro rukh hroshovykh koshtiv". Available at: http://dipifr.info/lib_files/standards/ukr/standards_010109/IAS_7.pdf.

8. Nahaichuk V.V. (2014). Upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva. Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen. No 1, pp. 245–249. (in Ukrainian)

9. Pro drukovani zasoby masovoji informaciji (presu) v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16.11.1992 r. № 2782-XII (1992). Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>.

10. Stashchuk O.V., Khanduchka A.M. (2014). Hroshovi potoky pidpriemstva: sut ta neobkhdnist upravlinnia. Young Scientist. No 6, pp. 45–46. (in Ukrainian)

11. Kharchenko V.A. (2011). Systema upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini. No 1, pp. 61–65. (in Ukrainian)

REFERENCES:

1. Bazilinska O.Ya. (2011). Finansovyi analiz: teoriia ta praktyka: navch. posibnyk. K.: TsUL. (in Ukrainian)

2. Bernstain L.A. (2007). Analiz finansovoy otchetnosti: teoriya, praktika i interpretatsiya. M.: Finansy i statistika. (in Russian)

3. Van Khorn Dzh.K. (2003). Osnovy upravleniya finansami. Moscow: Finansy i statistika. (in Russian)

Panchenko A.A.

Student

National University of Bio resources and Natural Resources of Ukraine

Chukhlib A.V.

Candidate of Economic Sciences,

Senior Lecturer at Department of Statistics and Economic Analysis
National University of Bio resources and Natural Resources of Ukraine

INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT OF MANAGEMENT CASH FLOWS OF ENTERPRISES OF AGRARIAN SECTOR

Financial-economic activity of agrarian enterprises is accompanied by a constant movement of cash. This continuous process is covered by the notion of cash flow. Effective cash flow management favors financial flexibility of the enterprise. The primary purpose of management cash flow consists in providing of financial equilibrium of enterprises due to balance of volumes of receipt and expense of monetary resources. Optimization of cash flow is one of the main functions of cash flow management. Efficiency of optimization of cash flow of an enterprise depends, first of all on the information base for making well-balanced decisions qualitatively carried out analytical work. There are different approaches to determining the category of "cash flow of an enterprise". Foreign economists understand the flow of cash under cash flow and domestic economists consider this category in a broader sense. In general, the management of cash flows of an enterprise is an important part of the overall management system of its activities. The notion of "cash flows" is aggregated, that is, includes different types of flows that serve the economic activity of the enterprise. The cash flow of an enterprise represents the difference between income and expenses of an enterprise and expressed as the difference between received and done payments. The system of the research and information providing of management cash flows includes the elements of conceptual principles, methodical elements and organizational elements. The analysis of cash flows presents the process of research of effective indexes of their forming on an enterprise with the aim of exposure of backlogs of future improvement of efficiency of their functioning. An effective management cash flow gives an opportunity to balance a receipt and expense of monetary resources increase the volumes of sale, optimize charges by correct allocation of resources to stabilize the financial state of enterprise and to promote his liquidity.